شێخی ئەلبانی

خزمەتکاری سوننەت

✍م: صلاح الدين عبدالكريم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وبعد:

تەماشای ئەو ڕووداوانەمان کرد کە ڕووی تێ کردووە لە ژیانیدا لەکاتی سەرقاڵ بوونی بۆ بانگەواز کردن بۆ ڕێگای سەلەف بینیمان وێنەیەکە نزیکە دووبارە بێت لەو ڕووداوانەی کە هاتۆتە ڕێی کاروانی پێشینە چاکەکان لە ئەهلی حەدیس و فەرموودەناسان.

ویستمان وەسفی جیهادو بەرگری کردنی لە سوننەت و تێکۆشانی لە پێناوی سوننەتداو دوورکەوتنەوەی لە سەرقاڵیەکانی دونیادا بکەین، بەڵام پێنوسەکان ووشك بوون و ووشەکان دەستەوەستان بوون و دەستەواژەکانیش ڕاوەستان، وە هیچ شتێکی ترمان نییە تەنها ئەوەندە نەبێت بڵێین: (إنا لله وإنا إليه راجعون) وە ئێمە بە کۆچ کردنی تۆ ئەی زانای فەرموودەناس(شێخی ئەلبانی) دڵ تەنگو خەفەت بارین.

خۆشەویستانمان..... لێرەدا مەبەستمان گرنگی دان نییە بە ژیانی ئەم کەڵە پیاوەو گشتێتی ژیانی، چونکە بۆ ئەم مەبەستە چەندەها دانراوی گەورە بەشی ناکات، بەڵکو بۆ ئەوەی هەوڵو کۆشش دروست بکات لە نەفسەکاندا لەسەر وازهێنان لە دانیشتن و گەیشتن بە کاروانی پێشەوایانی گەورە.

ژیان و سەرگوزشتەی:

ناوی ناصرالدین کوڕی نوح کوڕی نەجاتی ئەلبانییە، خۆی ناوی محمدی بۆ زیاد کردووە، چونکە ناصرالدين ناوی پاك کردنەوەو پێدا هەڵدانی تێدایە، لە شاری(اشقودرة) لە ئەلبانیا لە ساڵی ١٣٣٢ك بەرامبەر ١٩١٤ز لە دایك بووە.

خۆیو خێزانەکەی لە ئەلبانیا کۆچیان کرد ئەو کاتە تەمەنی نۆ ساڵ بوو، وە لە دیمەشقی پایتەختی سوریا نیشتەجێ بوو، پاشان گواستێوە لە نێوان بەیروتو ئیماراتو مەدینەی منەوەرەوە هەتا نیشتەجێ بوو لە عەممانی پایتەخی ئوردن هەتا تێیدا کۆچی دوای کرد.

گەڕانی بەدوای زانستی شەرعیدا:

واز لە شێخ دێنین (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) کە خۆی سەرەتای ژیانی گەڕانی بەدوای زانستی شەرعیدا بۆمان بگێڕێتەوە.

شێخ دەفەرمێت: یەکەم جار ئەو کتێبە عەرەبیانەی کە سەرقاڵی خوێندنەوەیان بووم بریتی بوو لە چیرۆکە عەرەبییەکان وەکو: زاهیرو عەنتەرەو پاشا سەیفو ئەم جۆرانە.... پاشان چیرۆکە پۆلیسیە وەرگێڕاوەکان وەکو: ئارسین لوبین وجگە لەم، پاشان بەرەو شتی مێژوویی ڕۆیشتم، ڕۆژێکیان لەناو یەکێك لەو کتابە دانراوانە لای فرۆشیارەکانی بەشێکی گۆڤاری(المنار)م بینی و کڕیم، وە چاوم کەوت بە لێکۆڵینەوەیەك بە پێنوسی مامۆستا (رشـيد رضـا) کە وەسفی پەرتوکی(الأحيـاء)ی ئیمامی غەزالی دەکات، وە ئاماژە بۆ چاکەکانیو ڕەخنە لێگیراوەکانی دەکات، وە منیش یەکەم جار بوو ڕووبەڕووی وەکو ئەم ڕەخنە زانیارییە ببمەوە ئەمیش ڕامی کێشا بۆ خوێندنەوەی هەموو بەشەکە، پاشان ڕۆیشتم سەرەنجی بابەتی(الأحيـاء)م داو شوێنی کەوتم لەناو کتابەکە خۆی (الأحياء) وە لەو چاپەی کە خۆی(الحافظ العراقـي) تەخریجی کردووە وە خۆم بینیەوە هەوڵم دەدا بۆ ئەوەی بە کرێ وەری بگرم، چونکە پارەی نرخەکەیم نەبوو تا بیکڕم، پاشان ڕووم کردە خوێندنەوەی کتابەکە وە ئەو تەخریجە ووردە ئارەزووی ڕاکێشام هەتا لەبەریم گرتەوە یان کورتم کردەوە، بەم شێوەیە کۆششم کردو هەوڵم دا تاوەکو ڕێگایەکی باشم بۆ دامەزرا کە یارمەتی دام بۆ جێگیر کردنی ئەو زانیاریانە، وە وادەبینم کە ئەم هەوڵ وکۆششەی کە کردم بۆ ئەم خوێندنەوەیە هانمی داو بەردەوامی لەو ڕێگایەدا لەلا خۆشەویست کردم، چونکە خۆم دەبینییەوە پشتم دەبەست بە جۆرەها دانراوی زمانەوانیو ڕەوانبێژیو

دەرخستنی فەرموودەی نادیار بۆ تێگەیشتن لە دەقەکەی لەگەڵ تەخریج کردنەکەی، وە بەرهەمی ئەو لەبەر گرتنەوەو کورت کردنەوەیە چوار بەش بوو لە سێ بەرگدا کە ژمارەی لاپەڕەکانی دەگەیشتە دوو هەزارو دوانزە(٢٠١٢) لاپەڕە لە دوو جۆری جیاوازدا لەخەتدا: یەکێکیان: خەتێکی ئاسایی و ئەوەی تریان خەتێکی ووردکار کە زیادەی نوسیبوو لە خوارەوەی تەفسیر یاخود هەستی بە شتێك بکردایە، وە شتێکی تریش زیادو کەم لەگەڵ ئەمەدا ئەویش ئەوەیە کە شێخ لەو کاتەدا بیست ساڵی لە تەمەن تەواو نەکرد بوو.

دوو بەخشش و دوو چاکە:

دەربارەی ئەم ئاماژانە شێخ دەفەرمێت: (بەخششەکانی خوای گەورە زۆرە لەسەرم کە ناتوانم بیانژمێرم، بەڵام لەوانەیە لە هەموویان گرنگتر دوویان بێت: کۆچ کردنی باوکم بۆ شام پاشان فێربوونم بۆ ئیشەکەی خۆی سەعات چاککردن) .

یەکەمیان: فێربوونی زمانی عەرەبی بۆ ئاسان کردم کە ئەگەر لە ئەلبانیا بمابنایەتەوە چاوەڕوانم ناکرد کە یەك پیتی عەرەبی فێربم، وە هیچ ڕێگایەك نییە بۆ تێگەیشتن لە قورئانی خوای گەورەو فەرموودەکانی پێغەمبەر ﷺ جگە لە ڕێگای زمانی عەرەبی.

وە دووەمیان: کاتێکی بەتاڵی بۆ دەهێشتمەوە کە بەگەڕان بە دوای زانستی شەرعی پڕم دەکردەوە، وە هەلی بۆم ڕەخساند بۆ بەردەوام چونم بۆ کتێبخانەی(الظاهرية)، جگە لەوەیش چەند کاتژمێرێك لە هەموو ڕۆژێکدا، وە ئەگەر من بەردەوام بوومایە لە پیشەی بازرگانی کەوا یەکەمجار هەوڵم دەدا خۆم ڕابهێنم لەسەری ئەوا هەموو کاتەکەم لەوێ بەسەر دەبردو ڕێگای زانیاریم لەسەر خۆم دادەخست کە دەبێت ئەوەی بە دوایدا بگەڕێت خۆی بۆ یەکلا بکاتەوە.

بەهێزی لەگەڕان بە دوای زانستی شەرعیدا:

لێرەدا دوو ڕووداو باس دەکەین.

یەکەمیان: توشی چاوئێشە بوو لە ڕۆژگارەکانی سەرەتایدا لەشام، وە پزیشك داوای لێکرد کە مانگێك بمێنێتەوە ئیشی سەعات چاککردن نەکاتو هیچیش

نەخوێنێتەوە، چەند ڕۆژێك مایەوە پاشان تووشی بێزاری بوو داوای لە یەكێك لە برایانی كرد كە لە پەرتوكخانەی(الظاهرية) لە دیمەشق پەرتوكی(ذم الملاهي)(ابـــن ابي الدنيا) بۆ كۆپی بكات، ئەویش بۆی كۆپی كرد هەتا گەیشتە شوێنێك كە پەڕەیەكی لێ بزر ببوو كە مانای قسەكەی دەبچڕاند، كاتێك ئەم هەواڵەی بە شێخ گەیاند داوای لێكرد كە بەردەوام بێت لە كۆپی كردنی پەرتوكەكە وەكاتێك كە هەمووی بۆ كۆپی كردو ماوەی چارەسەر كردنەكەیش تەواو بوو شێخ خۆی ڕۆیشت بەدوای ئەو پەڕە فـــەوتاوە دەگـــەڕا لـــە پەرتوكخانـــەی (الظاهريـــة)، بەردەوام شێخ بەدوای ئەو پـــەڕە فـــەوتاوەدا دەگـــەڕا بـــەڵام نەیدۆزیـــەوە، بـــەڵام لـــەو كاتـــەدا ئـــەو فەرمووودانەی دەنوسییەوە كە ڕادەوەستا لەسەری و پێی دەگەیشت تا زیاتر لە چـــل(٤٠) بـــەرگی بەدەســـتی خـــۆی نوسییەوە، وە لەم كاتەدا ژمارەی دەست نووسەكان دە هەزار(١٠٠٠٠) دەست نووس بوو.

دووەمیان: هەوڵو كۆشش و بەهێزی لای شێخ گەیشتە ڕادەیەك كە خواردنو خواردنەوەی لە بیر دەكرد، وە دەهات بۆ پەرتوكخانـــەی(الظاهريـــــــة) لـــە پـــێش فەرمانبـــەرانی وە دەردەچـــوو لـــە پـــاش ئەوان، وە كەسو كاری خواردنی بەیانیان بۆ دەهێنا ئەو سەرقاڵی خوێندنەوە بوو، بەم شێوەیە دەمایەوە تا كاتی خواردنی نیـــوەڕۆ، پاشـــان خـــواردنی بـــەیانیان دەبـــردەوەو خـــواردنی نیوەڕۆیـــان بـــۆ دەهێنـــا بـــەم شـــێوەیە تـــا خـــواردنی ئێوارەیان بۆ دەهێنا(بە بێ ئـەوەی لـە هیچیان بخوات)، وە ئەگەر لە لێكۆڵینەوە ماندوو ببوایەو نەیتوانیایە دەستی دەكرد بـە خوێندنـەوە، وە ئەگـەر نەیتوانیایـە بخوێنێتەوە ئەوا بۆیان دەخوێندەوە، وە هەر كەسێك ئەگەر هەوڵو كۆششی شێخو گورجو گۆڵیو زیرەكی ببینیایە لە پێش نەخۆشـــیەكـــەو دوای نەخۆشـــیەكـــە جیاوازی نەدەكرد لە سەرەتای ژیانیو كۆتایی.

گەڕانەوەی بۆ حەق:

وە گەڕانەوەی بۆ حـەق شـتێكی زانـراوە لـە شـێخەوە وە بەمـە ناسـرا بـوو، وە چەندەها فەرمووده هەیە كە تەصحیحی كردووەو بەهۆی ئەمەوە بڵاو بۆتـەوە لـە

هەموو شوێنێکدا، وە کاتێکیش بۆی دەرکەوتووە کە لاوازە لە هەندێك لە قوتابیانییەوە لێی گەڕاوەتەوە بە انصافەوە، نمونەی ئەمە فەرموودەی دوعای چوونە ناو ماڵەوە:
(اللهم إني أسالك خير المولج وخير المخرج) کە تەصحیحی کردووە پاشان لێی گەڕاوەتەوە.

بەگەورە زانینی بۆ بیرو باوەڕی سەلەف و بەرنامەکەیان:

شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) ڕێگایەکی زۆری گرتۆتە بەر بۆ ڕوون کردنەوەی بیروباوەڕی پێشینە چاکەکان وبەرگری کردن لێی، ئەوە بوو (مختصر العلو)ی ئیمامی(الذهبي) بۆ خەڵکی تەخریج کردوو لەناویشیدا ئەو پێشەکییە بەسودەی بۆ نووسی لە ڕوونکردنەوەی بیروباروەڕی پێشینەکانی ئەم ئوممەتەو ڕوونکردنەوەی لە ڕێی دەرچوونی دوژمنانیان و گومڕاییان، وە پەرتووکەکەی (تحذير الساجد من اتخاذ القبور مساجد)ی دەرکرد کە ئاگاداری زۆر لە کردەوەی هاوبەش بڕیاردەرانی کردووە کە هاتۆتە ناو موسڵمانان لە دروست کردنی خانوو لەسەر گۆڕو پاڕانەوە لە پیاو چاکان و مردووان و قوربانی کردن ونەزر کردن لەسەریان.

وە دەربارەی بەرنامەی سەلەف و تێگەیشتنیان بۆ قورئان و سوننەت شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە گەورەترین کەس بوو بۆ دەست گرتن پێوەی و بانگەواز کردن بۆی لە پەرتووك و کاسێتەکانی، وە ئەم ئایەتەی قورئانی پیرۆزی کرد بوو بە دروشم بۆ خۆی کە خوای گەورە دەفەرمێت:

﴿وَمَن يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءتْ مَصِيراً﴾ [النساء: ١١٥].

واتە: هەرکەسێك سەرپێچی فەرمانی پێغەمبەر ﷺ بکات و دژایەتی بکات پاش ئەوەی کە دینی بۆ ڕوون و ئاشکرا بۆتەوە و شوێنی ڕێگای جگە لە باوەڕداران (سلف) بکەوێت، ئەوا دەیگەیەنین بە کافران و گومڕایان و دەیکەینە دۆزەخەوە و سزای سەختی دەدەین کە دۆزەخیش خراپترین سەرەنجامە کە خەڵکی بۆی بڕوات.

پەرتووكەو دانراوەكانی:

زۆرن‌و بەسوودن سوپاس بۆ خوای گەورە، نەزانراوە شتێكی دووبارەی هەبێت یاخود لێكۆڵەرو توێژەر بتوانێت واز لەو زانیاریانەی ناو پەرتوكەكانی بهێنێت، وە ژمارەی ئەو پەرتووكانەی كە چاپ كراون نزیكەی چل(٤٠) پەرتووكە لە نێوان تحقیق‌و دانراودا، وە بەناوبانگترین پەرتووكەكانی (سلسلة الأحاديث الصحيحة وسلسلة الأحاديث الضعيفة).

* وە زیاتر لەدوو سەد(٢٢٠) پەرتوكی لە دوای خۆی جێ هێشتووە كە تەنها(معجم الحديث النبوي) چل(٤٠) بەرگە، وە(مجموع فتاوى الشيخ الألباني ومحاضراته) كە نزیكەی سی(٣٠) بەرگە.

چالاكی لە بانگەواز كردن‌و سەردانی:

شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) تەنها بە بانگەواز كردن‌و نوسینەوە ڕانەدەوەستا بەڵكو دەرچوون بۆ لای خەڵك‌و بانگەواز كردنیان‌و سەردانی كردنیان لە وولات‌و شارو گوندەكانیان زیادی كرد، لە كاتێدا لە شام بوو دەچوو بۆ حەلەب‌و حەمات‌و ادلب‌و جگە لەمانە، شێخ هەموو هەفتەیەك دەچوو بۆ لایان بە پاسكیل كە ماوەی نێوان دیمەشق بۆ لای ئەوان چل‌و پێنج(٤٥) كیلۆمەتر بوو.

وە شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) بۆ بانگەواز كردن بۆ لای خوای گەورە چووە بۆ ئیسپانیاو ئەڵمانیا وبەریتانیا ومیسر ومەغریب كۆیت‌و ئیمارات‌و قەتەرو هەموو ناوچەكانی سعودیە گەڕاوە، وە لە ئوردونیشدا بە هەمان شێوە بوو، وەسێ ساڵ لە الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة دەرسی وتۆتەوە، وە هەڵبژێردراوە بە ئەندامی ئەنجومەنی باڵای ئەو زانكۆیە، وەلە ساڵی ١٤١٩ك/ ١٩٩٩ز خەڵاتی مەلیك فەیصەڵی جیهانی بۆ توێژینەوەی ئیسلامی پێ دراوە وەكو ڕێزلێنانێك لە كۆششەكانی لە خزمەت كردنی فەرموودە وسوننەت.

پێ ناخۆش بوونی بۆ مەدح كردنی:

شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) پێی خۆش نەبوو كەس مەدحی بكات بە تایبەتی بەرەو ڕووی خۆی، وە هەموو كتابەكانی لە پێش ناوی خۆیدا شێخی پێوە نیە، جارێكیان(ابراهيم شقرة) لە پێش چاوی خۆی مەدحی كرد دەستی

کرد بە گریان، وە جارێکی تر یەکێکی تر مەدحی کرد دەستی کرد بە گریانو قەدەغەی کرد مەدحی بکات، وە جارێکیان چەند برایەك لە بەنگلادش لە ئەهلی حەدیث هاتن بۆ لایو ووتیان ژمارەمان نزیکەی چوار ملیۆنەو پێمان خۆشە شێخ سەردانمان بکاتو یاریگەیەکمان ئامادە کردووە جێگای زۆرێکمان دەبێتەوە بۆ گەیشتن پێیو گوێ گرتن لێی، بەڵام شیخ بانگ کردنەکە ڕەت کردەوە!! پێیان ووت: شێخ تەنها یەك هەفتەیەکە، دیسان ڕەتی کردەوە، پاشان ماوەکەیان کەم کردەوە بۆ سێ ڕۆژ، دیسان ڕەتی کردەوە، پاشان کەمیان کردەوە بۆ یەك ڕۆژ، دیسان شێخ ڕەتی کردەوە، پاشان لە کۆتاییدا ووتیان: شێخ تەنها یەك ووتارمان بۆ بدەو پاشان هەر بەو فڕۆکەیەی کە پێی دێیت هەر بەهەمان فڕۆکە بگەڕێرەوە، دیسان شێخ ڕەتی کردەوە، ئەوانیش ڕۆیشتنو زۆر سەیریان هات لە ڕەتکردنەوەی شێخ، پاشان پرسیار کرا لە شێخ هۆی ڕەت کردنەوەت چی بوو؟! وەڵامی دایەوەو فەرمووی: ئایا گوێت لێ نەبوو چی ووت؟ ئایا گوێت لێ نەبوو ووتی: چوار ملیۆنن؟ بیخەرە پێش چاوی خۆت من ووتار بۆ ئەم ژمارەیە بدەم ئایا ئەمین بم لە نەفسی خۆم کە تووشی ڕیا نابم؟!!).

وە ئەمە وانەیەکی زۆر گەورە بوو لە شێخەوە بۆ قوتابیانیو بۆ هەموو خەڵکی لە خۆ دوورخستنەوە لەو شوێنانەی کە مرۆڤ بە هیلاك دەبەن.

گریانی:

شیخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دڵی ناسك بوو، فرمێسکی زۆر بوو، خێرا دەگریاو خۆی بۆ ناگیرا، بۆ نمونە: ئافرەتێکی جەزائیری بۆی گێڕابوەوە کە لە خەویدا بینیویێتی شێخ پرسیاری ئەو ڕێگەیەی کردووە کە پێغەمبەر ﷺ گرتویەتییە بەر، نیشانی دراوەو ئەویش بە شوێن هەنگاوەکانی پێغەمبەردا ﷺ دەڕۆیشتو هەڵەی ناکرد، شێخ دەستی کرد بە گریان.

وە یەکێك لە برایان بۆی باس کردبوو کەوا پێغەمبەری ﷺ لە خەودا بینی بوو پرسیاری لێ کردبوو کە ئەگەر شتێکی لە فەرموودە لێ ئاڵۆز بوو پرسیار لە کێ بکات؟ پێغەمبەر ﷺ فەرموو بووی:

لە(محمد ناصرالدين الألباني) بپرسە، نزیك نەبوو پیاوەکە قسەکەی تەواو بکات شێخ دەستی کرد بە گریان و گریانێکی گەورە گریاو ئەم ووتەیەی دووبارە دەکردەوە: (اللهم اجعلني خيراً مما يظنون، واغفر لي مالا يعلمون).

واتە: خوایە باشترم بکەی لەو گومانانەی کەوا خەڵکی پێمی دەبەن، وە لێم خۆش بیت لەو تاوانانەی کە ئەوان نایزانن.

خێزانەکان و منداڵەکانی:

شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) چوار ژنی هێناوە لە یەکەمیان: عبدالرحمن و عبداللطيف وعبدالرزاق ی لێی بووە، وە لە دووەمیان: عبدالمصور وعبدالمهيمن ومحمد وعبدالأعلى وأنيسة وآسية وسلامة وحسانة وسكينة ی لێ بووە، لە سێیەمیان: هبة الله ی لێ بووە، وە لە چوارەمیان کە(ام الفضل) ە وەتا لە ژیاندا ما لەگەڵیدا بوو هیچی لێ نەبوو.

وەسف کردنی زانایان بۆی:

زانایانی سەر زەوی لەم سەردەمەدا شایەتیان بۆی داوە بەوەی کە شێخ ناصرالدين الألباني هەڵگری ئاڵای سوننەتەو سەروەری زانایانە، شێخ (ابن باز) (ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت) دەربارەی دەفەرمێت: لە ژێر ئاسماندا نەمزانیوە کەسێکی تر زانا بە فەرموودە هەبێت لەم سەردەمەدا وەکو زانای پایە بەرز محمد ناصرالدين الألباني.

هەروەها دەفەرمێت: شێخ ئەلبانی لای ئێمە ناسراوە بە چاکی عەقیدە[1] و ژیاننامە و پیشتیوانی کردنی بۆ مەزهەبی سەلەفی صاڵح و پەیڕەو کردنی.

شێخ (محمد بن صالح العثيمين) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) وەسفی کردووەو

---

(١) جێگای سەرسوڕمانە ئەم هەموو زانا گەورە پایەبەرزانە شایەتی بۆ شێخ ئەلبانی دەدەن و وەسفی دەکەن کەچی کەسانێکی حیزبی هەن بۆ هەڵخەڵەتاندنی گەنجان بانگەشەی ئەوە دەکەن کە ئەوانیش شوێن کەوتوی ئەم زانایانەن، بەڵام لەهەمان کاتدا تانەو تەشەر لە شێخ ئەلبانی دەدەن وپەرتوکی ئەو کەسە نەزانانە بلأو دەکەنەوە کە بە شێخ ئەلبانی دەڵێن مورجیئەیە!! ئایا ئەگەر شێخ ئەلبانی مورجیئە بێت ئەم کەڵە زانایانە بەم شێوازە وەسفی دەکەن؟؟!! لەکاتێکدا ئەگەر لە بابەتێکی فیقهیدا بۆچونیان لێك جیاواز بێت بە ئەدەبەوە باسیان کردووە، ئەی ئەگەر لە عەقیدەدا پێچەوانەی ئەوان وئەهلی سوننە بوایە چۆن باسیان ناکرد ودەیان شاردەوە وخۆیان گوناه بار دەکرد بۆ قیامەت؟! با ئەو کەسانە لە خوا بترسن وچی دی خۆیان وخەڵکی تریش فریو نەدەن وهەڵنەخەڵەتێنن.

دەفەرمێت: ئەم پیاوە شارەزایە لە فەرموودەداو تێڕوانینێکی فراوانی هەیەو قەناعەت کردنی بەهێزە، وە زۆر سورە لەسەر کارکردن بە سوننەت ودژایەتی کردنی بیدعە ئیتر لە بیروباوەڕدا بێت یان لە کارکردندا.

شێخ (حمود التويجري) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرمێت: الألباني نیشانەیە لەسەر سووننەت وە تانەو تەشەردان لێی یارمەتی دانە بۆ تانەو تەشەردان لە سوننەت.

شێخ(محب الدين الخطيب) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرمێت: الألباني لەبانگخوازانی سوننەتە کەژیانی تەرخان کرد بۆ کارکردن بۆ زیندووکردنەوەی سوننەت.

شێخ(مقبل بن هادي الوادعي) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرمێت: پرسیار لەمن ناکرێت دەربارەی ئەو، بەڵکو پرسیار لەو دەکرێت دەربارەی من، پاشان دەفەرمێت: ئەوەی کە باوەڕم پێیەتی ودینداری پێ دەکەم بۆ خوا ئەوەیە کە شێخ محمد ناصرالدين الألباني خوا بیپارێزێت یەکێکە لە نوێ کەرەوەکانی دین، وە ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەر ﷺ دەیگرێتەوە کە دەفەرمێت:

(إن الله يبعث لهذه الأمة على رأس كل مئة سنة من يجدِّد لها أمر دينها)[٢].

واتە: خوای گەورە هەموو سەد ساڵ جارێك یەکێك دەنێرێت تا کاروباری دینەکەی بۆ ئەم ئوممەتە نوێ بکاتەوە.

د. محمد بن لطفي الصباغ دەفەرمێت: شێخ ئەلبانی گەورەترین فەرموودەناسە لەم سەردەمەدا.

شێخ عبدالله بن عبدالرحمن البسام مامۆستا لە المسجد الحرام وئەندامی دەستەی گەورە زانایان دەفەرمێت: ئەمڕۆ ئەو لە پێشەوایانی ئەم سەردەمەیە، گیان وماڵ وکۆششی تەرخان کردووە بۆ خزمەت کردنی سوننەت.

وەچەندەها زانای تر وەسفی شێخ ئەلبانیان کردووە کە لێرەدا بواری باس کردنی نییە تەنها ناوی هەندێکیان دەهێنین، لەوانە: الشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ مفتي المملكة العربية السعودية سابقاً ، واللجة الدائمة للبحوث العلمية

---

(٢) (سلسلة الأحاديث الصحيحة: ٥٩٩، صحيح الجامع الصغير: ١٨٧٤، وصحيح سنن أبي داود: ٤٢٩١).

والإفتاء بالمملكة العربية السعودية، وسماحة الشيخ عبدالعزيز آل الشيخ مفتي المملكة العربية السعودية، والمحدث العلامة حماد الإنصاري، والمحدث الهندي عبدالصمد شرف الدين، والمحدث محمد علي آدم الأثيوبي، والمحدث عبدالمحسن العباد البدر، والشيخ العلامة أحمد بن يحيى النجمي، ومعالي الشيخ صالح بن عبدالعزيز آل الشيخ، والشيخ عبدالله بن سليمان المنيع رئيس محكمة التمييز بمكة وعضو هيئة كبار العلماء.............

وورد بینی لە پەیوەست بوون بە مەوعیدەوە:

ابو إسلام صالح طه -كە یەكێكە لە قوتابییە نزیكەكانی شێخ- دەفەرمێت: شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) پەروەردەی دەكردین لە وردبینیو پەیوەست بوون بە مەوعیدەوە، بۆ نمونە ئەگەر دەعوەتم بكردایە یاخود لەگەڵیدا بڕۆیشتمایە بۆ دەعواتێك نە دوا دەكەوت نە زووتر دەڕۆیشت لە كاتی دیاری كراوی خۆی، وە دەیفەرموو ڕۆیشتن پێش كاتی خۆی وەك دواكەوتن وایە لە كاتەكە، چونكە دواكەوتن لە كاتەكە زیان بە خاوەنماڵو میوانیش دەگەیەنێت، وە زوو ڕۆیشتن خاوەن ماڵ دەشڵەژێنێت، جارێكیان دەعوەتم كرد لە كاتژمێر یەكی نیوەڕۆ ئەویش بە ئۆتۆمبیلەكەی پێش كاتژمێر یەك گەیشت بە (١٥) خولەك بەڵام لە ناو ئۆتۆمبیلەكەی مابووەوەو دانەبەزی بوو تا كاتی دیاری كراو، وە منیش نەمزانی كە شێخ چاوەڕێ دەكات بەڵام ئەوانەی كە لەگەڵید بوون بۆیان باس كردم، وە دواتر كە پرسیارم لە شێخ كرد فەرمووی: چونكە لەوانەیە تۆ پێش كاتی دیاری كراو سەرقاڵ بیت بە خۆ ئامادە كردن بۆ پێشوازی لە میوانەكان، ئەگەر ئێمە بهاتینایە پێش كاتی دیاری كراو سەرقاڵمان دەكردیت لە كارەكەتدا، ڕەحمەتی خوا لە شێخ بێت چەندە وردەكار بووە لە كارەكانیدا وە چەند سوور بووە لەسەر كاركردن بە سوننەتی پێغەمبەرﷺ.

وە ئەگە شێخ دەعوات بكرایە كەسی لەگەڵ خۆی نابرد تا ڕوخسەتی لە خاوەن ماڵ وەرنەگرتایە، وە جارێكیان دەعوەتم كرد پێم ووت: ئەی زانامان بۆ خواردنی نیوەڕۆ لە ماڵی ئێمە دەعوەتن، وە من

مەبەستم خۆیو خێزانەکەی (أم الفـــضل) بـوو، لـە ڕۆژی داهـاتوودا بەتـەنها خـۆی هات، منیش ووتم ئەی (أم الفـــضل) کوا؟ ئـــەویش فـــەرمووی: تـــۆ پێـــت نـــەووتم کەلەگـــەڵ خـــۆم بیهێـــنم وە ئێمـــەش پەیوەســـتین بـــە ووردەکـــاری لـــە قـــسە کردندن.

سوور بوونی لەسەر کاتەو قۆستنەوەی:

ابو إسـلام دەفـەرمێت: شـێخ (ڕەحمـەتی خـوای لـێ بێـت) کـاتی بـە فـیڕۆ نـاداو ســوودی لێ وەردەگــرت، ئێمــە ئەگــەر بچووینایە بۆ لای لە کتێبخانەکەی سـەری بەرز ناکردەوە لە پەرتووك خوێندنەوە تـا نەچـــووینایەتە ژوورەوەو ســـەلامان لێ نەکردایــە، ئــەویش وەڵامــی ســەلامەکەی دەدایـنـەوەو تەوقـەی لەگـەڵمان دەکـردو بەخێرهاتنی دەکردین، پاشـان داوای لـێ دەکـردین ئـەو پرسـیارانەی کـە هەمانـە ئاراســـتەی بکـــەینو ئـــەویش وەڵامـــی دەدایـنەوە، وە کە پرسـیارەکانمان تـەواو بوایەو بڕۆیشتینایا دەستی دەکردەوە بە پەرتووك خوێندنەوە.

کارکردنی بە زانیاری:

ابو إسلام دەفەرمێت: زانامان (ڕەحمـەتی خوای لێ بێت) فێری دەکردین کە کـار بـە زانست بکەین وە خۆی بەم شێوەیە بـوو، بۆ نموونە لە پاش تەمـەنی هەشـتا ساڵی شـێخ پارێزگـاری دەکـرد لەسـەر بـەڕۆژوو بوونی ڕۆژانی دووشەممەو پێـنج شـەممە، لە کاتێکدا زۆرێك لە ئێمە کە گەنج بـووین پارێزگاریمـــان لێ نـــاکرد ئـــەمیش هـــانی دەدایـن کە ئێمەش بەڕۆژوو بین.

سووربوونی لەسەر تێگەیشتنی بۆ قورئانو سوننەت بە تێگەیشتنی پێشینە چاکەکانی ئوممەت:

ابـو اسـلام دەفـەرمێت: شـێخ هەمیـشە دەیفـەرموو: زۆرن ئەوانـەی بانگەشـەی ئـەوە دەکـەن کـە دەسـت گرتـوون بـە قورئانو سوننەتەوە، بـەڵام لـە قورئـانو سـونـنەت تـێ ناگـەن بـە تێگەیـشتنی پێشینە چاکەکانی ئوممەت، ئەو کەسـەی سـەرفرازی دەوێـت لـە دونیـاو دواڕۆژداو ڕاسـتگۆیە لـەوەی دەڵێـت: (مـن لەسـەر بەرنامـەی هـاوەڵانم) ئـەو کەسـەیە کـە دەست دەگـرێ بـە قورئـانو سـوننەت بـە تێگەیشتنی پێشینە چاکەکانی ئوممەت.

لـه دوا وەسـێتی کـە وەسـێتی شـێخ بـۆ فێرخوازانی زانستی شەرعی بوو لـە پـێش کۆچـی دوایـی کردنـی کـە فـەرمووی: ئامۆژگاریتـان دەکـەم بـە زانـستی سـوود بـەخش‌و کـرداری چـاك، وە زانیـاری سوودبەخش بریتی‌یە لە قورئان‌و سوننەت بـە تێگەیـشتنی پێـشینە چـاکەکانی ئوممـەت، وە کـردەوەی چاکیش ئەوەیـە کە بۆ خوا بێت‌و لەسەر سوننەت بێت.

ئارام گرتنی لەسەر بانگەواز:

ابـو إسـلام دەفـەرمێت: هـەرکاتێك فیتنـەکان سـەخت بوونایـەو هیمـەت لاواز بوایـە دەچـوم بـۆ لای شـێخ‌و لـە لای دادەنیشتم‌و باسی ئەوەم بۆی دەکرد کـە تووشـی بوومـە لـە لایـەن بیدعەچـی‌و خاوەنی هەواو ئارەزووەکانەوە، شـێخیش بـە هـەموو ئاسـاییەکەوە ئامۆژگـاری دەکـردم‌و دەیفـەرموو: پەڵـە هەورێکـە دەڕوات‌و نامێنێت وە چەند نمونەیەکی لـە قورئـان‌و سـوننەت بـۆ بـاس دەکـردین لەسـەر ئـارامگرتن‌و دامـەزراوی لـە کـاتی فیتنـەدا، ئێمـەش کـە لـە لای شـێخ دەردەچووین دڵمان پڕ بوو لە عەزیمـەت‌و هێـز لەسـەر بانگـەوز کـردن‌و دامـەزراوی لەسەر حەق.

خواپەرستی:

شـێخ (ڕەحمـەتی خـوای لێ بێـت) زۆر سور بووە لەسەر خواپەرستی، بـەردەوام لـە زسـتان وهاوینـدا ڕۆژانـی دووشـەممە وپێنج شـەممە بـەڕۆژوو بـووە، وە نوێـژی سـوننەتی زۆر بـووە، کاتێـك لـە ڕۆژانـی هەینی بچوایەتە مزگەوت بەردەوام نوێـژی سوننەتی دەکرد دوو رکات دوو رکـات تـا ئـەو کاتـەی کـە ئیمـام دەچـووە سـەر مینبـەر، وە ئەگـەر بیتوانیایـە هـەموو ساڵێك حەج وعومرەی دەکرد، وەساڵی وا هـەبووە دوو جـار عـەمرەی کـردووە، وە زیاتر لە سی(٣٠) حەجی کردووە.

نەخۆشی‌و مردنی:

شێخ (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە ماوەی کۆتـایی ژیانیـدا تووشـی چـەند نەخۆشییەکی ئازاراوی بوو کە بە هۆیـەوە کێشی دابەزی تا لە ڕۆژی مردنیـدا کێـشی گەیـشتە کـەمتر لـە(٣٠) کیلـۆ گـرام، وە خوای گـەورە ڕێـزی لێ نـا بـە پـاکی بـیرو هۆشـی‌و تێکـەڵ نـەبوون‌و تێـك نەچـوونی بیرو هۆشـی وە میـوان‌و سـەردانی کـارانی

دەناسییەوە، وە زۆربەی کاتەکەی لەناو جێگادا بوو وە لەو کاتانەی توانای هەبوایە ئارامی ناگرت لە لێکۆڵینەوەو خوێندنەوە، وە ئەگەر ئەمەیشی نەتوانایە ئەوا فەرمانی دەکرد بە یەکێك لە کوڕەکانی یان ئەوانەی لە لای بونایە بەوەی کە پەرتووکێکی دەست نیشان کراوی بۆ ئامادە بکاتو بۆی بخوێنێتەوە، وە لە ڕۆژەکانی کۆتایی ژیانیدا زۆربەی کات ئاگای لە خۆی ناما بە تایبەتی لە شەوی پێش مردنەکەی هەتا ئەجەل پێی گەیشتو لە شاری عەممان لە ئوردن پێش خۆرئاوا بوونی ڕۆژی شەممە کە هەشت ڕۆژی مابوو لە مانگی جمادی الآخرة سالّی ١٤٢٠ك بەرامبەر ٢/١٠/١٩٩٩ز وە خەڵکێکی زۆر هەر ئەو ئێوارەیە نوێژیان لەسەر کرد کە ژمارەیان لەپێنج هەزار (٥,٠٠٠) کەس زیاتر بوو هەرچەندە شێخ لەبەر وەسێتەکەی خۆی خێرا بە خاك سپێردراو خەڵکی ئاگادار نەبوو.

کە ئەمەیش تەئویلی ئەو خەوانە بوو کە خەڵکانێکی چاك لەچەند شوێنو کاتێکی جیاوازدا بینیبویان پێش چەند مانگێك کە: دوو ئەستێرەی گەورە لەبەرزی ئاسمانەوە ئاسۆیان پڕ کردبوو لە ڕووناکی لە ناکاو یەکێکیان بەربوەوەو پاشان ئەوی تریش بە دوایدا(کە شێخ ابن بازو پاشان شێخ ئەلبانی بوون).

هەر لەوێ بە خاك سپێردرا.

خوایە لێی خۆش بیتو گۆڕەکەی بۆ فراوان و ڕوناك بکەیتەوە.

بەشێک لە وەسێتنامەکەی

بسم الله الرحمن الرحيم

وەسێت دەکەم بۆ خێزانەکانمو منداڵەکانمو هاوڕێیانمو هەموو خۆشەویستانم کە ئەگەر هەواڵی کۆچی منیان پێ گەیشت داوای لێخۆش بوونو ڕەحمو بەزەیم بۆ بکەن لە خوای گەورە.

یەکەم: وە شیوەنم بۆ نەکەنو بە دەنگی بەرز بۆم نەگرین.

دووەم: پەلە بکەن لە بەخاك سپاردنم وە خزمو برایانم ئاگادار مەکەنەوە تەنها ئەوەندە نەبێت کە بۆ ئامادە کردنم نەبێت، وە با دراوسێو هاوڕێی دڵسۆزم(عزت خضر عبدالله) بمشۆرێت وە هەرکەسێکی تر کە ئەو هەڵی دەبژێرێت بۆ یارمەتی دانی بۆ ئەم کارە.

سێیەم: با لە نزیکترین گۆڕستان بەخاکم بسپێرن تاوەکو خەڵکی ناچار نەبن بە هەڵگرتنی جەنازەکەم بۆ ناو سەیارەو خەڵکیش ناچار نەبن بەسەیارە دوای جەنازەکەم بکەون، وە لە گۆڕستانێکی کۆندا بەخاك بسپێردرێم گومان وا بێت کە دواتر هەڵنادرێتەوە.

وە وەسێت دەکەم بۆ ئەو کەسانەی کە ئامادەن با هەواڵ بە کەس لە دەرەوەی وولات نەدەن لە منداڵەکانم سەرەڕای جگە لەوان ئیلا لە پاش بەخاك سپاردنم نەبێت تا سۆز زاڵ نەبێتو ئیشی خۆی بکاتو ببێتە هۆی دوا خستنی بەخاك سپاردنم.

وە وەسێت دەکەم پەرتوکخانەکەم ئەوەی چاپکراوەو ئەوەی کۆپی کراوەو ئەوەی دەست نووسە بە خەتی خۆم یان جگە لە خۆم بۆ پەرتوکخانەی زانکۆی ئیسلامی بێت لە (المدينة المنورة) چونکە یادگاری خۆشم هەیە لەوێ لە بانگەواز کردن بۆ قورئانو سوننەت بە تێگەیشتنی پێشینە چاکەکانی ئوممەت لەو کاتەی کە لەوێ مامۆستا بووم.

سەرچاوەکان:

١- الإمام الألباني، حياته، دعوته، جهوده في خدمة السنة، تأليف: محمد بيومي.

٢- حياة الألباني وآثاره وثناء العلماء عليه، تأليف: محمد بن إبراهيم الشيباني.

٣- الدر الثمين في ترجمة فقيه الأمة العلامة ابن عثيمين، جمع وإعداد: عصام عبد المنعم المري.

٤- دور العلامة الألباني وتميزه في علم الحديث والدعوة السلفية، تأليف: إبراهيم خليل الهاشمي.

٥- مع شيخنا ناصر السنة والدين في شهور حياته الأخيرة، بقلم: علي بن حسن بن علي الحلبي الأثري.

٦- شێخی ئەلبانی ژیان نامەو شوێنەوار وسەنای لەلای زانایان، ئامادە کردنی أبو مسلم الأرياني.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

سایتی بەهەشت

www.ba8.org